

Difi

Direktoratet for
forvaltning og ikt

Difis veiledning for sirkulære anskaffelser. Utkast på høring

—

Helene Hoggen og Tonje Nerby
Avdeling for offentlige anskaffelser,
Difi

Sirkulære anskaffelser: er en type grønn anskaffelse der offentlig myndigheter går til innkjøp av varer, tjenester og utviklingsprosjekter som stimulerer til energi- og materialeffektive verdikjeder med mest mulig lukkede materialkretsløp, parallelt med å minimere/eliminere negativ miljøpåvirkning og avfall gjennom hele livsløpet.

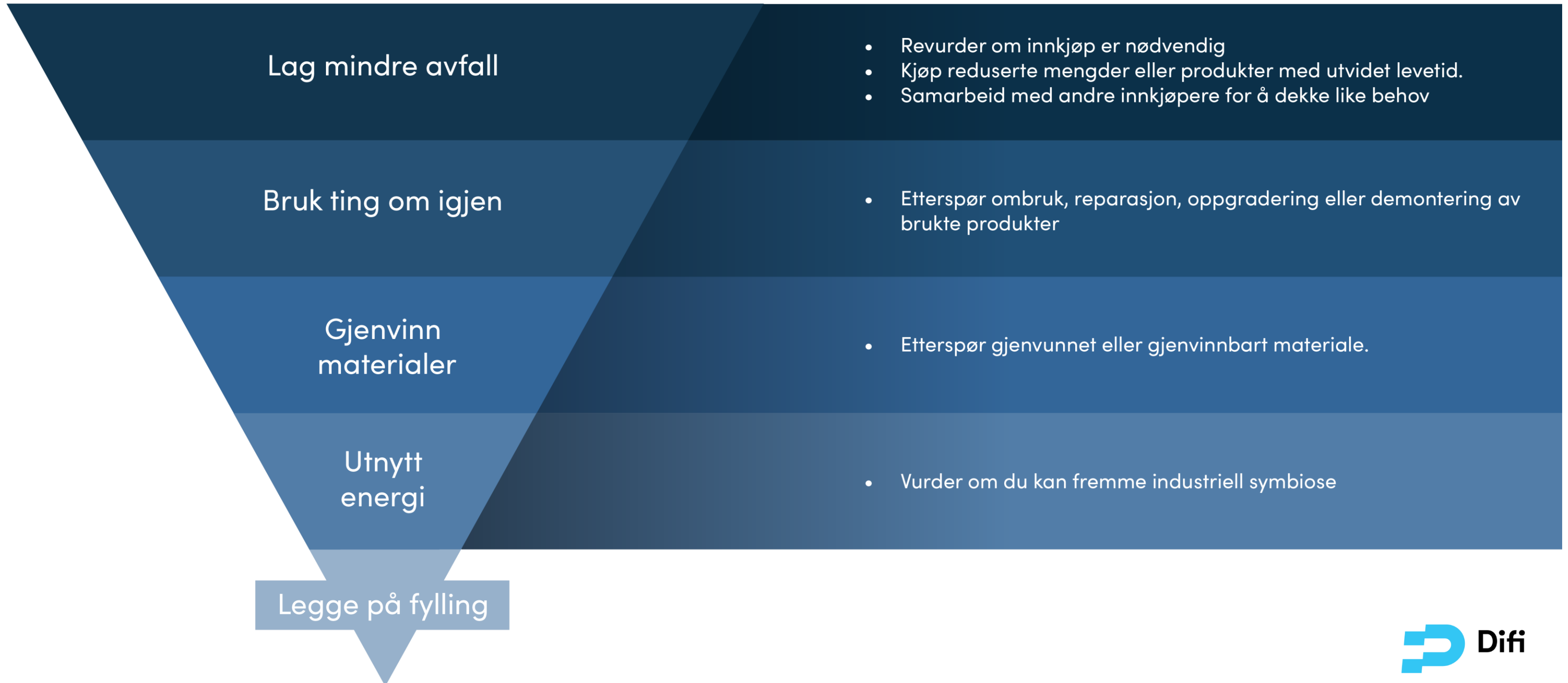

Formålet med sirkulære anskaffelser er å bidra til en ressurseffektiv og konkurransekraftig lavutslippsøkonomi. Dette er i tråd med stortingsmelding om avfallspolitikken og sirkulær økonomi og EUs handlingsplan for en sirkulær økonomi. Videre bidrar sirkulære anskaffelser til å oppfylle FNs bærekraftsmål i Agenda 2030.

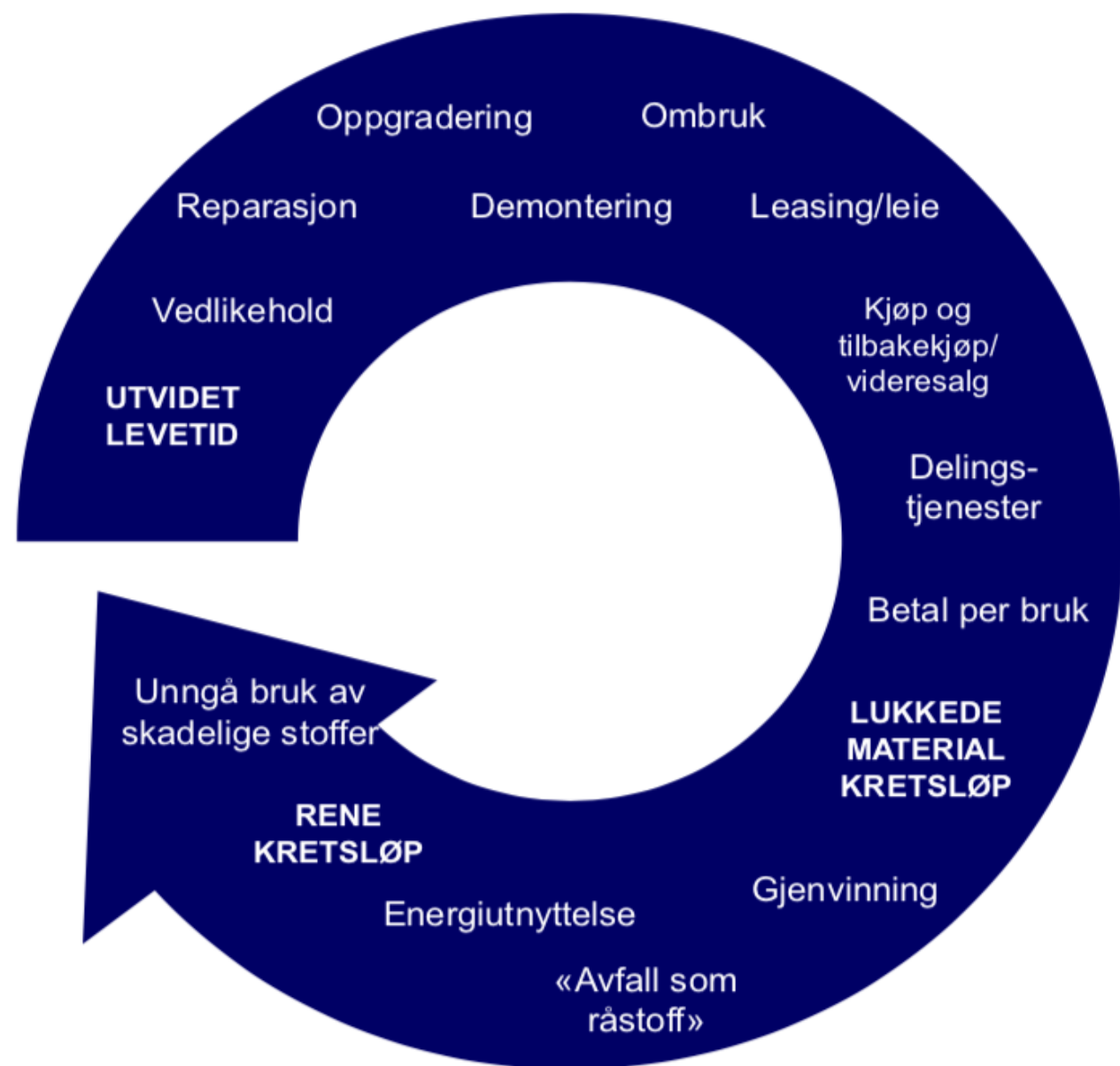
Det er flere fylkeskommuner, kommuner og virksomheter som har satt seg som mål å bidra til en sirkulær økonomi.

Sirkulære løsninger i tråd med avfallshierarkiet

Sirkulær sjekkliste:

- **Tenk strategisk om behov!** Forsikre deg om at du har forankring for sirkulære anskaffelser hos ledelsen og/eller i virksomhetens mål.
- **Revurder om innkjøp er nødvendig!** Trenger du egentlig å anskaffe engangsbestikk eller kjøpe inn nye møbler til flyttingen. Eller kan behovet dekkes på en annen måte?
- **Kan du kjøpe inn mindre mengder eller produkter med lengre levetid?** Du kan redusere forbruket ved å beregne mer presise innkjøpsmengder av møtemat eller kontorutstyr. Forbruket kan også reduseres ved å kjøpe møbler eller elektronikk med god kvalitet, og inkludert reparasjon. Ved å kjøpe et bygg som er modulært/kan demonteres utvides også forventet levetid.
- **Kan du bidra til å fremme nye forretningsmodeller?** Kan du leie/lease biler, tepper, møbler eller belysning i stedet for å eie? Og vil du i så fall bidra til forlenget levetid? Er tilbakekjøp eller videresalg av møblene evt. en mulighet for å bidra til forlenget levetid eller et lukket kretsløp?
- **Vurder samarbeid om felles behov.** Kan vi dele produkter/tjenester, for eksempel kommunens biler og/eller sykler, mellom etater/virksomheter eller med kommunens innbyggere. Digitale plattformer og deling av data tilrettelegger for økt samarbeid.
- **Ombruk, reparer, oppgrader eller demonter produkter** – hos innkjøper eller leverandør. Kan du rehabilitere et gammelt bygg eller bruke byggematerialer om igjen i et eventuelt nybygg? Kan du be om reservedeler eller utvidet serviceavtale ved anskaffelse av møbler eller teknisk utstyr. Kan du be om at det nye bygget er mulig å demontere slik at det kan gjøres om dersom behovet ditt endrer seg?
- **Still krav nedover i leverandørkjeden**, for eksempel for å unngå bruk av skadelige stoffer i produksjonen av elektroniske produkter, møbler og tekstiler.
- **Etterspør gjenvunnet eller gjenvinnbart materiale** som fremmer kretsløp, innovasjon og nye løsninger. For eksempel kan du stille krav om at emballasjen brukes flere ganger og kan gjenvinnes ved endt bruk.
- **Kan du bidra til å fremme industriell symbiose eller sirkulært økosystem?** Ett eksempel er å benytte biodrivstoff fra kommunens matavfall eller avløpsrensing som drivstoff for egne avfallsbiler eller busser. Et annet eksempel er at kunstgressmatter sendes til gjenvinning for å inngå i en nye kunstgressmatter etter endt bruk.

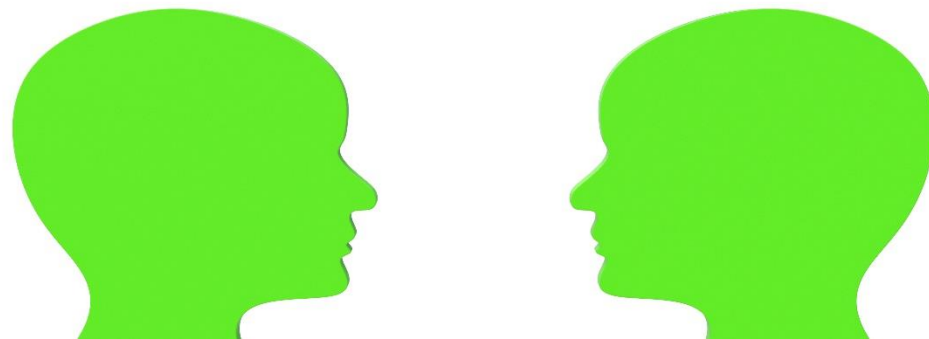
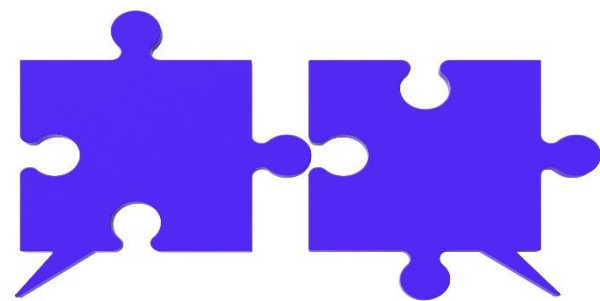
Verktøykasse for sirkulære innkjøp (1)

Markedsdialog i forhold til sirkulære løsninger er spesielt viktig for at innkjøpere blir kjent med markedets muligheter. Du kan benytte markedsdialog og forhandlinger til å finne løsninger som er ressurseffektive, har lang levetid og kan gjenvinnes. Du kan spørre markedet:

- Er produktet laget av en ikke-fornybar eller ikke-bærekraftig ressurs?
- Kan innovativ design bidra til utvidet levetid og lavere miljøbelastning?
- Krever produksjonen eller bruken store mengder vann eller energi, og kan det gjøres mer effektivt?
- Kan produktet repareres, oppgraderes eller ombrukes i løpet av levetiden?
- Kan avfall eller restprodukter nyttiggjøres som råstoff i et nytt produkt?

Behov for å utvikle noe nytt og sirkulært? Dersom et bestemt produkt eller tjeneste ikke er tilgjengelig på markedet på en måte som oppfyller prinsippene i en sirkulær økonomi, kan innkjøper samarbeide med leverandører om utvikling gjennom innovasjonspartnerskap, konkurransepreget dialog eller før-kommersiell anskaffelse. Anskaffelse av innovasjon er godt egnet for å utvikle ny teknologi og tilrettelegger for offentlig-privat samarbeid:

- Ved å benytte en innovativ utviklingsprosess kan du benytte dialog i flere faser av utviklingsprosessen for eksempel for å komme fram til ny forretningsmodell/arbeidsmåte som dekker behovet ditt mer ressurseffektivt enn et tradisjonelt kjøp av produkter. Et eksempel er å utvikle en mobilitetsløsning for kommunens etater i samarbeid med markedet, i stedet for å gjøre tradisjonelle innkjøp av biler til hver enkelt etat.
- Utvikling av ny teknologi innen transport, bygg eller vannbehandling der en designkonkurranse legger grunnlaget for hvilken løsning som velges.
- Ved å benytte konkurranse med forhandling kan du bidra til videreutvikling av tilgjengelige løsninger for behandling av matavfall og avløpsvann, for å dekke behovet ditt for eksempel for å skille ut nyttige stoffer som nitrogen og fosfor. Gjennom forhandlinger kan ulike deler av opprinnelige tilbud forbedres.

Sirkulær verktøykasse for innkjøpere (2)

Sirkulære krav og kriterier kan utformes gjennom tekniske eller funksjonelle krav/kriterier. Dette bør vurderes i lys av hva som er mest hensiktsmessig for å oppnå et sirkulært og miljøvennlig resultat.

• Fremme utvidet levetid for produkter:

- Krav til ombruk av produkter og emballasje.
- Krav/kriterier som fremmer og/eller belønner lang garantitid.
- Krav om tilgang på reparasjon, service og/eller tilgang på reservedeler eller ekstrautstyr som forlenger levetiden, etter at garantien har gått ut.
- Krav/kriterier som fremmer deling, leasing eller andre nye forretningsmodeller

• Fremme lukkede materialkretsløp:

- Krav om at produkter eller emballasje er materialgjenvunnet og/eller kan materialgjenvinnes.
- Krav om merking og mulighet for å separere ulike emballasjematerialer for å bidra til gjenvinning.
- Etterspørre plan for avhending av deler og produkter, eller krav om at leverandør gjennomfører innsamling og/eller har på plass et gjenvinningssystem for brukte materialer.
- Krav om å skille ut gjenvunnet (og kortreist) materialstrøm eller bi-produkt for å nyttiggjøre det som råstoff/innsatsmiddel.

• Fremme rene kretsløp:

- Krav om at de tilsetningsstoffer og kjemikalier som benyttes ikke er skadelige (jf. REACH og ROHS direktivene).
- Krav basert på miljøkrav i svanemerket eller økodesign, inkludert kjemikaliebruk i produksjon, behandling, belegg og fargestoffer samt muligheten til å separere og gjenvinne materialer ved endt levetid.
- Krav om dokumentasjon på hvordan ulike materialer håndteres ved endt levetid.

Sirkulær verktøykasse for innkjøpere (3)

Fremme eller ta i bruk nye forretningsmodeller: Ved å bruke funksjons- og ytelseskrav som beskriver effektene/resultatene du ønsker å oppnå framfor det konkrete produktet du vil kjøpe, gir du leverandøren frihet til å komme opp med nye løsninger. For eksempel ved å be om mobilitetsløsninger fremfor et tradisjonelt kjøp av biler åpnes det for leie, leasing og deling av både bil, sykkel, el-sykkel og el-sparkey sykkel. Ved å tilrettelegge for digitalisering og deling av data mellom ulike aktører er du med på muliggjøre slike nye arbeidsmåter og forretningsmodeller. Funksjonskrav kan åpne for nye forretningsmodeller som:

- tjenestesystemer, leie/leasing, samarbeids- og deleordninger.
- betal per bruk, kjøp og tilbakekjøp/videresalg,
- offentlig-privat partnerskap.

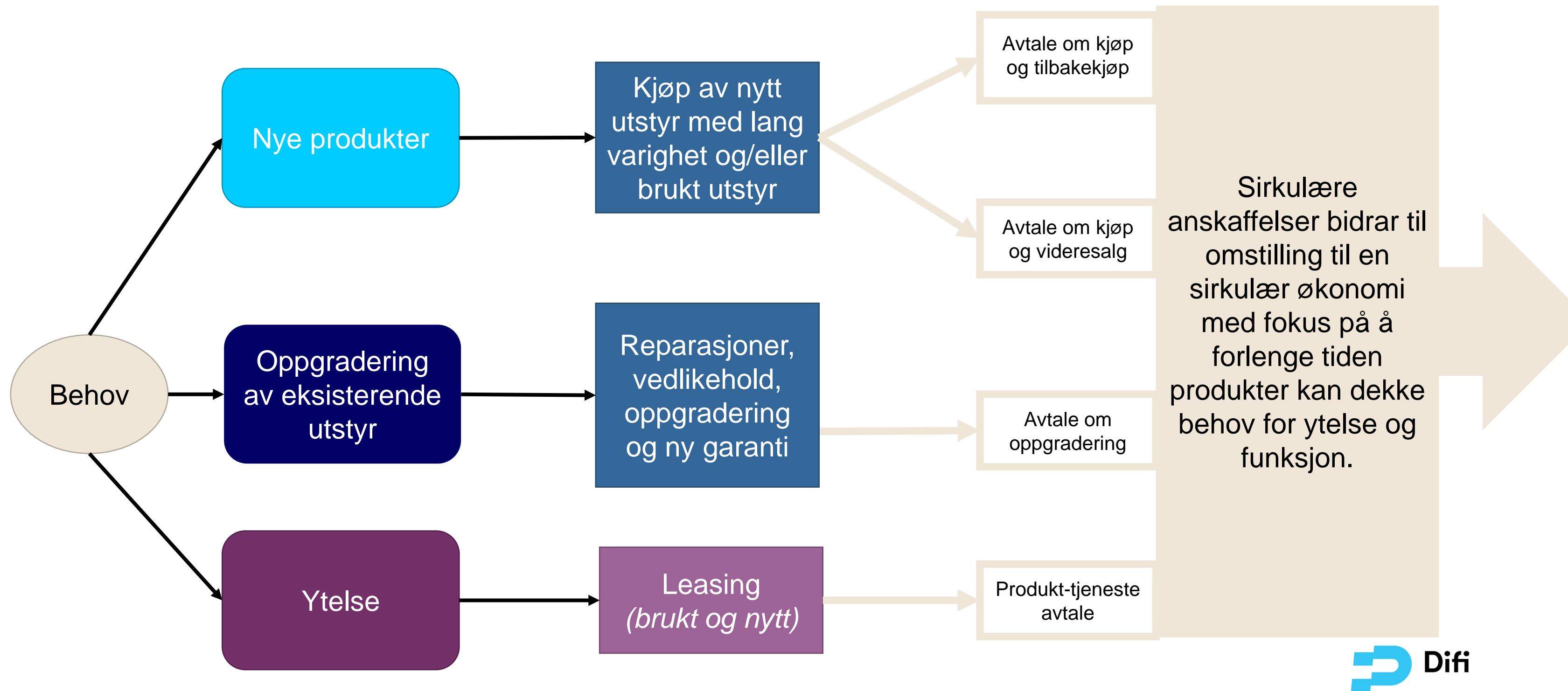

Sirkulære kontrakter (for bruksfase): Leverandører kan pålegges eller oppfordres til å ta ansvar for å beholde et produkt eller materiale i kretsløpet etter bruk. Sirkulære anskaffelseskontrakter faller vanligvis i én av fire kategorier:

- Avtale om kjøp og tilbakekjøp: leverandøren kjøper tilbake et produkt og sikrer optimal verdibevaring via ombruk.
- Avtale om kjøp og videresalg: kontrakten inkluderer en avtale om hvem (dvs. en tredjepart) som skal ha produktet etter bruk, vanligvis for ombruk eller resirkulering. Alternativt er det en mulighet å innføre separate kontrakter som spesifikt omhandler ombruk. Dette alternativet kan være spesielt nyttig når produktet allerede er kjøpt.
- Oppgradering av eksisterende produkter: kontrakter for å oppgradere, reparere, renovere eller rehabilitere i stedet for å kjøpe nytt. For eksempel kjøpe oppgraderingstjenester til møbler fremfor nye møbler som vist i [EU sin veiledning](#) fra s.6.
- Produkt/tjeneste-system: leverandøren beholder eierskap til produktet og brukeren betaler etter bruk eller i henhold til ytelse, f.eks. leie/leasing.

Modell 2 – Sirkulære anskaffelser

Tenk strategisk og nytt om behov! Veiledning på ledersidene

Offentlige anskaffelser er et virkemiddel for omstilling til sirkulær økonomien!

- Offentlige virksomheter har mulighet til å bruke sine anskaffelser strategisk for å få omstillingen til en sirkulær økonomi til å skje. Dette kan de gjøre ved å etterspørre giftfrie, avfallsgjerrige og sirkulære produkter, tjenester og forretningsmodeller fra markedet.
- Sirkulære og mer ressurseffektive anskaffelser forutsetter planlegging, konsekvensanalyser og oppfølging. Det forutsettes engasjement og prioritering fra ledelsen fordi virksomhetens arbeidsmåte i noen tilfeller må endres.
- Det er viktig at omstillingen er forankret hos politikere og beslutningstakere, noe som kan gjøres gjennom for eksempel en strategi. Eksempler på strategier som inkluderer sirkulære målsetninger er [kunnskapsgrunnlaget for Oslo kommunes klimastrategi 2030](#), [Trøndelag fylkeskommunes strategi for innovasjon og verdiskapning \(2017\)](#), [Østfold fylkeskommunes strategi for bioøkonomi \(2017\)](#), [Statsbyggs miljøstrategi 2015-18](#) og [Undervisningsbyggs miljø og energistrategi 2018-2020](#).
- Kanskje har din virksomhet allerede målsetninger om å fremme prinsippene i en sirkulær økonomi? Da kan det være lurt å konkretisere ansvar og konkret oppfølging i en handlingsplan, som [Fredrikstads handlingsplan for plast](#), eller [Øyafestivalens miljøkartlegging og handlingsplan](#).

Offentlige anskaffelser er et viktig verktøy for å effektivisere ressursforbruket, forebygge avfall og miljøgifter i offentlig sektor. Gjennom anskaffelser kan virksomhetene eksempelvis:

- Innrette seg mot å benytte produkter, komponenter og materialer som kan repareres, ombrukes, og materialgjenvinnes.
- Etterspørre flergangsprodukter fremfor engangsprodukter.
- Fremme innovasjon ved eksempelvis å kjøpe ytelse i stedet for produkt (som transporttjeneste i stedet for kjøretøy eller kontorplass i stedet for bygning).
- Fremme lukkede materialkretsløp ved å legge om til "produkt-tjeneste systemer".

